

ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ ΣΤΗ ΛΗΜΝΟ

Στις Βαλπούργειες νύχτες τού Faust, ο Goethe, με τη βοήθεια ενός χορού από Σειρήνες, Νηρηίδες και Τρίτωνες, διασχίζει τους βραχώδεις κόλπους του Αιγαίου και μας μεταφέρει στο βασίλειο των σεβαστών Καβείρων (II 8074): "Είναι θεοί παράξενοι και θαυμαστοί, που συνέχεια μοναχοί ξαναγεννιούνται και ποτέ δεν γνωρίζουν οι ίδιοι τι είναι".

Παρ' όλη την αρχαιολογική έρευνα εκατό και πλέον χρόνων και την ακόμη παλιότερη συζήτηση γύρω από τις γραπτές πηγές, η βαθύτερη πραγματικότητα σχετικά με τις θεότητες της Καβειρικής λατρείας παραμένει εξαιρετικά ρευστή και αβέβαιη. Το βιβλίο *Die Kabiren* του B. Hemberg (1950) παραμένει ως σήμερα η πιο τεκμηριωμένη κριτική παρουσίαση του θέματος. Διαβάζοντάς το, πληροφορούμαστε πολλά για την ευρεία διάδοση της λατρείας, όπου διακρίνονται με τα ονόματα Καβειροι, Μεγάλοι θεοί, Σαμόθρακες θεοί, διάφορες τοπικές εκδοχές, αποκομίζουμε όμως τελικά μια εικόνα πολύμορφη και πολύπλοκη, και γι' αυτό εξαιρετικά προβληματική. Ακόμη και αν περιοριστούμε σε μια συνοπτική παρουσίαση των θεολογικών συστημάτων που μαρτυρούνται στα παλιότερα και σημαντικότερα κέντρα της λατρείας τους, από το ιερό κοντά στη Θήβα της Βοιωτίας ως εκείνα των νησιών του Θρακικού πελάγους (της Λήμνου και της Σαμοθράκης), θα συναντήσουμε εκπληκτική ποικιλία και ως προς τον αριθμό και ως προς τα ονόματα των θεοτήτων αυτών, που ταυτίζονται κατά ποικίλους τρόπους με τις γνωστότερες μορφές του κλασικού πανθέου.

Luigi Beschi

Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας

Στη Λήμνο, όπου η λατρεία παρουσιάζεται από διάφορες πηγές ως πανάρχαια, το σύστημα είναι ριζωμένο στις πιο παλιές τοπικές παραδόσεις. Εδώ τους Καβείρους τους γέννησε η Καβειρώ, μεγάλη γυναικεία θεότητα, αντίστοιχη με τη θεά που, σύμφωνα με τον Στέφανο τον Βυζάντιο, έδωσε το όνομα στο νησί. Είναι αυτή που, κατά την επιτυχημένη έκφραση του Ιππολύτου: "καλλιπαίδα Κάβιρον ἄρρητῳ ἐτέκνωσεν ὄργιασμά". Κοντά της, αρχέγονος πατέρας είναι ο Ήφαιστος, στενά δεμένος με τη Λήμνο. Οι Καβειροι, δαίμονες της φωτιάς και της μεταλλουργίας, της γονιμότητας, του κρασιού και της θάλασσας, κατ'εξοχήν αυτοί, είτε απευθείας είτε διαμέσου της μορφής του Κερμύλου, του ιθυφαλλικού Ερμή που λατρεύονταν ιδιαίτερα στη γειτονική Ίμβρο.

Η ανασκαφή ενός αρχαίου ιερού στην Ηφαίστεια μας πρόσφερε ήδη πολλαπλές απεικονίσεις

της Μεγάλης Θεάς (εικ. 1), που ταυτίζεται από τις πηγές μας άλλοτε με τη θρακική Βενθίδα και άλλοτε με τη φρυγική Κυβέλη. Για τους Καβείρους καθ' εαυτούς (ταυτισμένους συχνά και με τους Διοσκούρους) σημαντικά παραμένουν, από τη μια πλευρά τα νομίσματα της Ηφαιστίας, με τη δάδα του Ηφαιστου ανάμεσα σε δύο πύλους, και από την άλλη η σφενδόνη ενός χάλκινου δακτυλίου, που βρέθηκε πρόσφατα στον Καβείριο, με τα πρόσωπα των Διοσκούρων δίπλα δίπλα (εικ. 2).

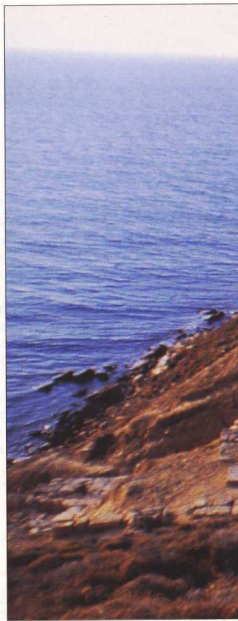
Πολλές μαρτυρίες συνδέουν την αρχική Καβειρική λατρεία με τους Πελασγούς και, ειδικότερα, με τους Τυρρηνούς των νησιών του βόρειου Αιγαίου. Τα αποτελέσματα των πρόσφατων ερευνών μου, στο ιερό των Καβείρων της Λήμνου, μπορούν ίσως να προσφέρουν νέα δεδομένα για το πρόβλημα, κυρίως σχετικά με την αρχική φάση της εγκαθίδρυσης, η οποία ανάγεται, όπως

θα δούμε, στα τέλη του 6ου αιώνα π.Χ. Ιδρυμένο επάνω σε ένα ακρωτήριο της βόρειας ακτής του νησιού, το Καβείριον της Λήμνου (εικ. 3), γνωστό από πολυάριθμες αρχαίες πηγές, έχει θέα προς τη Σαμοθράκη και βρίσκεται κοντά στην είσοδο του λιμανιού της Ηφαιστίας, της πόλης που το δικό τους. Ήδη στον δεύτερο αιώνα π.Χ., ο Λατίνος ποιητής Λεύκιος Άκκιος, σε απόσπασμα από τον χαμένο Φιλοκτήτη του, προσφέρει λαμπρή εικόνα των "περιφανών ιερών των Καβείρων" του ιερού της Λήμνου που, σκαρφωμένο σε μια απότομη πλαγιά, ανοίγεται στη θάλασσα. Αναφέρεται ακόμη στην περιοχή της Ηφαιστίας, μνημονεύοντας τους "ναούς του Ηφαιστου στα ρικά των λωφών", που επάνω τους έπεσε ο θεός, ψηλά από το κατώφλι του ουρανού.

Στον ίδιον ανάγεται και η πεποιθση ότι η μυστηριακή λατρεία της Λήμνου ήταν αρχαιότερη

1. Ειδώλιο Μεγάλης θεάς από το αρχαϊκό Ιερό της Ηφαιστίας, Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

3. Το Καβείριο της Λήμνου. Άποψη από ΝΔ.

(“αρχαία μυστήρια γεμάτα αγνές ιερουργίες”), που διαφαίνεται σε όλη την παλαιότερη γραπτή παράδοση, ως τον Αισχύλο, ο οποίος, γύρω στο 466 π.Χ., ολοκληρώνει την τριλογία του για τους Αργοναύτες στη Λήμνο με μια τραγωδία που έχει τον τίτλο “Καβειροι”.

Το ιερό ανακαλύφθηκε στο ακρωτήριο Χλόη από την Ιταλική Αρχαιολογική Σχολή της Αθήνας το 1937, ταυτίστηκε αμέσως με επιγραφικές μαρτυρίες, και ανακαλύφθηκε ως το 1939, οπότε οι εργασίες διακόπηκαν από τον πόλεμο. Από το 1982 ως σήμερα συνέχισα τις ανασκαφές στους ιερότερούς του χώρους, που προορίζονταν για τελεστήρια ή

αίθουσες μύησης (εικ. 4). Το ιερό αναπτυσσόταν σε δύο πλατώματα, ένα στα βόρεια και το άλλο στα νότια, ενισχυμένα κατά μήκος της πλαγιάς με ισχυρούς αναλημματικούς τοίχους.

Στο βόρειο πλάτωμα, που διαμορφώθηκε αφαιρώντας μεγάλες ποσότητες βράχων, υψώθηκε γύρω στο 200 προ Χριστού (ίσως σε συνδυασμό με μια επίσκεψη του Φιλίππου του πέμπτου) μεγάλο ορθογώνιο κτήριο με δώδεκα κίονες στην πρόσοψη, όπως η Στοά του Φίλωνος στο Τελεστήριο της Ελευσίνας (εικ. 5). Ο κεντρικός κορμός του, προορισμένος για τις συγκεντρώσεις των μυστών, χωριζόταν σε τρία κλίτη με δύο σειρές από

2. Χάλκινος δακτύλιος με την παράσταση των Διοσκουρίων-Καβειρών, Μύρινα, Αρχαιολογικό Μουσείο.

4 ιωνικούς κίονες, θεμελιωμένους σε τετράγωνες εγκοπές πάνω στο βράχο. Στο βάθος, εκτός από έναν διάδρομο, μια σειρά από μικρότερα δωμάτια μπορούσε να ανταποκριθεί στον τελετουργικό ρόλο των αδύτων ή σε αποθέτες προσφορών. Οι γενικές διαστάσεις (33 x 46,10μ.) είναι μικρότερες από του Τελεστηρίου της Ελευσίνας, αλλά το πλάτος είναι διπλό σε σχέση με εκείνο του Ιερού της Σαμοθράκης.

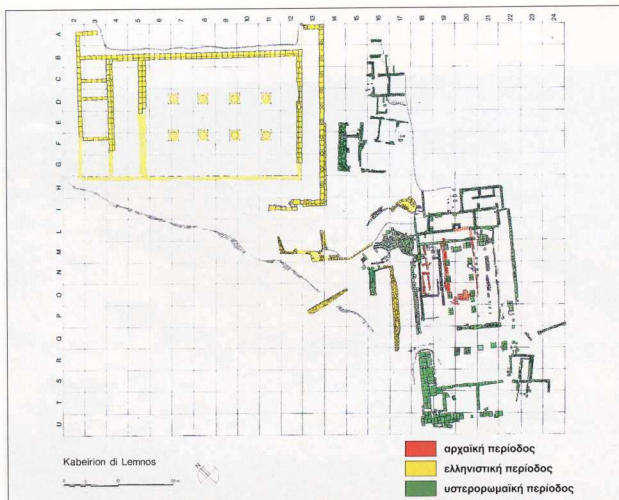
Ένα πολύπλοκο πρόβλημα αφορά στην απότομη απόληξη των πτερύγων του προστώου στις στενές πλευρές και, στην άλλη άκρη, στη σειρά των δωματίων, ώστε να έχει κανείς την εντύπωση

(αλλά και την απόδειξη) απότομης διακοπής και βιαστικής ολοκλήρωσης των έργων.

Πραγματικά, το μεγαλεπήβολο σχέδιο του ελληνιστικού Τελεστηρίου, που ανάγεται στις αίθουσες συγκεντρώσεων με στοά στην πρόσοψη (όπως το Τελεστήριο της Ελευσίνας, τα βουλευτήρια της Αθήνας και της Δωδώνης), έμεινε ημιτελές, ίσως εξαιτίας των ιστορικών τυχών του νησιού στην καμπή του τρίτου προς το δεύτερο αιώνα, όταν, μετά από την ήττα του Φιλίππου του πέμπτου στις Κυνός Κεφαλές το 197 π.Χ., οι Ρωμαίοι καταλαμβάνουν τη Λήμνο.

Στη βάση του αναλημματικού τοίχου βρέθηκε αποθήκη εκπλη-

κτική πλούσιος, με υλικό από το τέλος του 5ου αιώνα π.Χ. ως την Ελληνιστική περίοδο: αττική κεραμική με παραστάσεις, κάνθαροι εισαγωγής ή τοπικές μμήσεις (εικ. 6), σκύφοι, πολυάριθμοι λύχνοι για τις νυκτερινές τελετές, πινάκια, φιάλες, λεκάνες, αλατιέρες, χρηστική κεραμική για το μαγειρείο και αναθηματικά πήλινα ειδώλια. Ένα αποδεικτικό πλουσιότατο σύνολο, που αποκαλύπτει την ύπαρξη στενών σχέσεων με την Αττική και ταυτόχρονα τη θρησκευτική ζωή του Ιερού, η οποία ήταν έντονη, αν κρίνει κανείς από τους επαναλαμβανόμενους τύπους των αγγείων, για τις σπονδες και την κοινή εστίαση. Μερικά αντικείμε-

4. Το Καβείριο της Λήμνου. Κάτοψη (S. Martelli, 1991).

5. Το ελληνιστικό Τελεστήριο. Άποψη από ΝΑ.

να έχουν αναθηματικές επιγραφές, που αναφέρονται στους Καβείρους, ή ένα επίθετο που πιστοποιεί πως ανήκουν στο Ιερό: ιερόν, ιερά (εικ. 7).

Στο νότιο πλάτωμα, στον 3ο μετά Χριστό αιώνα, ίσως αμέσως μετά την κατάρρευση και την πυρκαγιά του μεγάλου ελληνιστικού Τελεστηρίου, ιδρύθηκε ένα κτήριο αρκετά ταπεινότερο σε διαστάσεις, με φτωχή κατασκευή, που ωστόσο μιμείται την κάτοψη του προηγούμενου κτηρίου, επομένως διατηρεί και τη λειτουργικότητά του (εικ. 8). Υποβασταζόμενη από ισχυρό ανάλημμα, μια στοά με 7 κίονες ήταν εμπρός από μια τρικλίτη αίθουσα, στην οποία διατηρούνται στη θέση τους τα θεμέλια των κίωνων και των θρανίων. Στο βάθος, επίσης, υπάρχουν ένας διάδρομος και τα άδυστα. Ήδη το 1937, κάτω από το δάπεδο της αίθουσας, βρέθηκε ένα αρχαίο στρώμα. Θεώρησα ωστόσο απαραίτητο να ερευνησω σε βάθος, ως τον φυσικό βράχο, όλο τον χώρο κάτω από το υστερορωμαϊκό Τελεστήριο, αρχίζοντας από τους αναθηματικούς τοίχους στην πλα-

6. Κάνθαρος από τον ελληνιστικό αποθέτη. Μύρινα, Αρχαιολογικό Μουσείο.

7. Βάση αγγείου με την επιγραφή "ΙΕΡΟΝ". Μύρινα, Αρχαιολογικό Μουσείο.

γιά που κατεβαίνει στη θάλασσα. Εδώ, σε βάθος μεταξύ τριών και έξι μέτρων, συγκεντρώθηκε το περιεχόμενο πλούσιου αποθέτη κεραμικής, που χρονολογείται μεταξύ του 8ου και του προχωρημένου 6ου αιώνα προ Χριστού. Ο πυρήνας, που ανήκε στην υπογεωμετρική παραγωγή του τύπου G 2-3 (γνωστή από την Τροία, τη Λέσβο, τη Θάσο και από τη Λήμνο), αντιπροσωπεύει πλέον τον πλουσιότερο αποθέτη όλης της βορειοαιγαϊκής περιοχής, τον πληρέστερο σε ολόκληρα αγγεία, για μιαν ακόμη φορά συνυφασμένος με τις σπονδές. Η παρουσία μερικών κακοψημένων

ή παραμορφωμένων αγγείων αποτελεί απόδειξη πως πρόκειται σίγουρα για κεραμική λημνιακής παραγωγής. Ό,τι συλλογήθηκε και αποκαταστάθηκε ως αυτή τη στιγμή είναι ήδη ιδιαίτερα σημαντικό και ενδεικτικό της σημασίας και της επιτυχίας που είχε η λατρεία των Καβείρων στη φάση της εγκαθίδρυσής της: περί τα 300 αγγεία, ανάμεσα στα οποία τριάντα περίπου οinoχόες ύψους 40-45 εκατ. (εικ. 9), και δέκα μικρότερες, μια εκατοστή κύθοι και σκύφοι (εικ. 10) με ποικιλία σχημάτων και διακοσμητικών σχεδίων, πολυάριθμα κύπελλα, κάνθαροι σε σώμα σφαι-

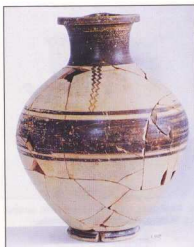

8. Το υστερορωμαϊκό και πρωτοαρχαϊκό Τελεστήριο. Άποψη από ΝΑ.

ρικό, καθώς και είκοσι περίπου αγγεία από γκρίζο bucchero. Ετούτη η πρώτη ομάδα αντιπροσωπεύει την αρχαιότερη φάση, η οποία δεν εκπροσωπείται ακόμη στα ευρήματα της Σαμοθράκης. Αυτό σημαίνει ότι μπορούμε να αποδώσουμε στο Ιερό της Δήμου την παλαιότητα εκείνη που επιβεβαιώνεται από τις γραπτές πηγές και ίσως επίσης μια προτεραιότητα χρονολογική σχετικά με το Ιερό της γειτονικής Σαμοθράκης. Ωστόσο, υποδηλώνεται μια κάποια αλλαγή σε μερικά αγγεία, όπου στα γεωμετρικά σχηματικά παλαιότερα μοτίβα τους προστίθενται η τρέχουσα σπείρα και οι πρώτες δειλές ενδείξεις ενός νατουραλισμού, που, σε σύγκριση με το υλικό της νεκρόπολης της Ηφαιστίας, χρονολογούνται ήδη στο δεύτερο μισό του 7ου αιώνα.

Στην ίδια στιγμή εντονότερης εξέλιξης νομίζω ότι πρέπει να αποδοθεί η σειρά των κανθάρων με λεπτά τοιχώματα και κοκκιωτό διάκοσμο μονάχα στα χείλη (εικ. 11), που έχουν τέλεια αντιστοιχία με τα παραδείγματα της Σαμοθράκης. Θα υποστηρίζω ωστόσο πως η ομάδα των κανθάρων του Τεμένους της Σαμοθράκης μπορεί να προέρχεται από τη Λήμνο, όπου ήδη είναι άφθοι σε αριθμό και τυπολογικές ποικιλίες. Θα έβλεπα μίαν ακόμη απόδειξη σε ένα άλλο σχήμα αγγείου, το καρχήσιο (εικ. 12), το οποίο η Iris Love αναγνώρισε ως τελετουργικό αγγείο των Μυστηρίων της Σαμοθράκης. Συναντιέται όμως ήδη συχνά σε πολυάριθμα αγγεία στον αποθέτη του Καβηρίου της Λήμνου.

Η συσσώρευση επισημασμένων των αγγείων ενός τέτοιου είδους αποθέτη στους πρόποδες του νότιου πλατώματος καθύψην τις έρευνές μας στο ίδιο το πλάτωμα, κάτω από την επίχωση του υστερορωμαϊκού Τελεστηρίου (εικ. 8). Στο άριστο του κλίτος είχε ήδη φανερωθεί μια σειρά από αρχαϊκά δωμάτια, τόσο στενά και περιορισμένα, ώστε να υποστηρίξουμε ότι θα έπρεπε να αποτελούν τις υπόγειες αποθήκες του Ιερού, από τις οποίες το περιεχόμενο κατακαρηνίστηκε, με την καταστροφή, στην αποκάτω πλαγιά. Αλλά, κάτω από το κεντρικό κλίτος, αποκαλύψαμε, σε

9. Πρόχους από τον αποθέτη του Καβηρίου. Μύρνα, Αρχαιολογικό Μουσείο.

11. Κανθάρους από τον αποθέτη του Καβηρίου. Μύρνα, Αρχαιολογικό Μουσείο.

10. Σκύφος από τον αποθέτη του Καβηρίου. Μύρνα, Αρχαιολογικό Μουσείο.

12. Καρχήσιον από τον αποθέτη του Καβηρίου. Μύρνα, Αρχαιολογικό Μουσείο.

καλή κατάσταση διατήρησης, το ίδιο αρχικό Τελεστήριο: ένα ορθογώνιο δωμάτιο, διαστάσεων 6,40 x 13,50 μ., με τα θρανία από μισοψημμένες πλίνθους στη βάση των μακρών τοίχων, για τη συγκέντρωση των μυστών, και, στο βάθος, τον ιερότερο χώρο με ορθογώνια βάση (ίσως το βωμό) και ένα κυκλικό υπερυψωμένο δάπεδο εμπρός, πλασιωμένο από δύο βαθμίδες σε κάθε πλευρά. Η εγκατάσταση με εισοδο στη βόρεια γωνία και έξοδο στην ον ιερό χώρο (ίσως για τον ιερέα) φαίνεται να χρονολογείται γύρω στα 700 π.Χ. Η καταστροφή από πυρκαγιά (ίσως με την εισβολή των Περσών το 512 π.Χ.) αποδείχθηκε από διάφορα στοιχεία και από ομάδα αγγείων που αποκαλύφθηκαν μεταξύ των ερειπίων του νότιου τοίχου. Τα αγγεία είναι όμοια με το νεότερο υλικό του αποθέτη και φαίνεται να χρονολογούνται στο δεύτερο μισό του 6ου αιώνα. Κι αυτό προοδίζει πολύ μεγάλη σημασία στην κατασκευή που ήρθε στο φως: ίσως είναι το αρχαιότερο ως σήμερα γνωστό Τελεστήριο στον ελληνικό χώρο, παλαιότερο και από το Σολωμένο Τελεστήριο της Ελευσίνας.

Για να αποκτήσουμε σαφέστερη και πληρέστερη εικόνα αυτού του παράξενου χώρου, χρήσιμη και διδακτική είναι η σύγκριση με τον ναό των μέσων του 7ου αιώνα, αφιερωμένων στη Μεγάλη Θεά, που ανασκάψαμε πριν από μερικά χρόνια στην κορυφή του λόφου της Ηφαιστίας (εικ. 13). Και εδώ υπάρχει μια ορθογώνια αίθουσα (διαστάσεις 7 x 20 μέτρα), που έχει στη βάση των πλευρικών τοίχων δύο χαμηλές πεζούλες, και στο βάθος το σηκού διαμορφώνεται μικρό ιερό ή *όδυον*, που είναι χτισμένο ισοδομικά με παρόλκιους. Αλλά το πιο σημαντικό τεκμήριο αποτελούν μερικές επιγραφές (graffiti) που υπάρχουν σε αγγεία τα οποία βρέθηκαν στο δάπεδο του Τελεστηρίου, ή σε μερικά άλλα του αποθέτη. Αποδίδονται στο ίδιο αλφάβητο και στην ίδια γλώσσα της γνωστής τυρρηνικής στήλης των Καμινίων (τώρα στο Εθνικό Μουσείο της Αθήνας) του δεύτερου μισού του 6ου αιώνα π.Χ. Αναθηματικές εκφράσεις (όπως το "ιερόν" της κλασικής περιόδου) αποδεικνύουν, χωρίς την παραμικρότερη αμφιβολία, τη σχέση του ιερού με τους Τυρρηνούς. Το συμπέρασμα αυτό απο-

13. Ηφαιστία. Ο αρχαϊκός ναός. Άποψη από ΒΑ.

κτά, κατά τη γνώμη μας, ιδιαίτερη ιστορική σημασία. Μας είναι πράγματι γνωστό από ιστορικά δεδομένα το τέλος της περιόδου της κυριαρχίας των Τυρρηγών στο νησί. Το 512 η Λήμνος έγινε στόχος της τιμωρού εκστρατείας του Πέρση Οτάνη (Ηρόδοτος, V 26 και εξής), ενώ γύρω στο 500 καταλήφθηκε οριστικά από τους Αθηναίους του Μιλτιάδη (Ηρόδοτος VI, 136 και εξής). Στο τέλος της υστεροαρχαϊκής εποχής ο βαρβαρικός πληθυσμός των Τυρρηγών αναγκάστηκε, επομένως, να μεταναστεύσει (όπως μας πληροφορούν ο Ηρόδοτος και ο Θουκυδίδης) στις απέναντι από το νησί χώρες, ειδικότερα στη Χαλκιδική. Αβέβαια και πολυσυζητημένη είναι αντίθετα η χρονική στιγμή της άφιξης και της εγκατάστασής τους στη Λήμνο και στη γειτονική Ίμβρο: σίγουρο είναι μόνο ότι πρέπει να χρονολογηθεί μετά το τέλος της δεύτερης χιλιετίας, μετά δηλαδή την περίοδο όπου ο μύθος του Φιλοκτήτη και η ομηρική ανάμνηση της συνδρομής των Λημιών προς τους Αχαιούς που πολιορκούσαν την Τροία, έπειτα από την εμπειρία της απόβασης των Αργοναυτών, φαίνεται να μορ-

φούνται μια περίοδο Μυκηναϊκής παρουσίας. Εφόσον όμως ορισμένες πηγές, όπως ο Μυρσίλος ο Λεσβίος και ο Διονύσιος ο Αλικαρνασσεύς, βλέπουν στενή σχέση των Τυρρηγών με την Καβειρική λατρεία (ο Καδμύλος και ο Ερμής των Τυρρηγών και, κατά των Καλλιμαχο, ο ιθυφαλλικός Ερμής λέγεται Τυρσήνης), είναι πιθανόν ότι το πρόβλημα της καταγωγής των Τυρρηγών και, πάνω από όλα, της άφιξης τους στη Λήμνο συνδέεται με εκείνο της πρώτης εμφάνισης της Καβειρικής λατρείας στη λεκάνη του Αιγαίου.

Βιβλιογραφία

- B. Hemberg, *Die Kabiren*, Uppsala 1950, 160-170.
S. Accame, «Iscrizioni del Cabirio de Lemno», *Annuario della Scuola Italiana di Atene*, 19-21 (1941-43), 75.
D. Levi, *Il Cabirio di Lemno*, Χαρτιστήριο Α. Ορλάνδου, III (1964), 110-132.
L. Beschi, «Il Telesterio ellenistico del Santuario dei Cabiri a Lemnos»,

Akten XIII Int. Kongresses Kl. Archäologia, Berlin 1988 (Mainz 1990), 555.

The Sanctuary of the Kabeiroi on Lemnos

L. Beschi

Although the origin of the cult and the genealogy of the Kabeiroi have remained obscure, the excavations of the Italian Archaeological School at cape Chioe have advanced our relevant knowledge. According to the results of this research project, that was initiated in 1937-1938 and has been continuing from 1982 until today, it seems highly probable that the first known sanctuary of the Kabeiroi with the oldest in the Greek region Telesterion was situated there. A number of graffiti on pottery finds, drawn in the same alphabet and language with the known Tyrrhenian stele from Kaminia, of the sixth century BC –presently in the National Archaeological Museum of Athens–, prove beyond doubt that this sanctuary is related with the Tyrrhenians and that the problem of their origin as well as of their arrival to Lemnos is in all probability connected with the first appearance of the Kabeirian cult in the Aegean basin.